

sullerin yeni maddelere işlenilmesi meselesi teşkil etmiştir. Meselâ sentez ameliyesinde husule gelen mono-olefine bakiyesinin muhtelif makine yağlarının istihsalı için gayet elverişli bir ham madde olduğu anlaşılmıştır. Bu gibi sistematik araştırmalar neticesinde keşfolunan sentez usulü halihazırda mühim ekonomik bir âmil derecesine yükselmiştir, çünkü maden kömürünce zengin olan herhangi bir memlekette bu enerji kaynağından benzin, diezelyağı, parafin, serezin, gazolin, makine yağı, sabun endüstrisinin ham maddesini teşkil eden muhtelif yağ asitleri, alkol ve diğer kimyevî maddelerin memleket ihtiyacını karşılayabilecek miktarda istihsaline imkân bulunmuştur. Bundan başka tali olarak da bu esnada kok fırınlarında ayrılan metan gazından benzol ve asetilen istihsalı de mümkündür. % 70 e kadar çıkan asetilenden istifade imkânı neticesinde kauçuk sentezi yeni bir önem kazanmıştır.

Linyit tozundan pres altında muhtelif sunî maddelerin imali, aşağı nevi linyitten gübre maddesi olarak istifade, taşkömür ve linyitten sömükok istihsalı ve muhtelif maden kömür nevelerinin taşıma vasıtalarında jeneratör vasıtasıyla benzin yerine enerji kaynağı" olarak kullanma imkânları, nihayet linyitten mukavva imalâtı adı geçen araştırma müesseselerinin etraflı ve çeşitli faaliyeti mahsulleridirler.

Son cihan savaşı senelerinde yapılan ilmî araştırmaların esas hedefleri memleketin millî müdafaa kabiliyetini arttırmak ve iktisadî bakımdan hariçten serbestiliği kazanmak olmuştur. Harp ekonomisi yeni hayatî meseleleri ortaya koymuş ve memleketin iktisadî gelişmesine yeni bir hız vermek lüzumunu doğurmuştur. Yeni yeni ihtiyaçların karşılama lüzumu ise teknik gelişmenin elde mevcut bütün vasıtalarla teşvikine hizmet etmiştir.

Maden kömürünün kullanılması ve kıymetlendirilmesi, sahasında son zamanlarda bütün bakiyelerden azamî istifade ve kömür neveleri ile vasıflarındaki farkları teknik tedbirler sayesinde tasfiye ve tevazünden ibaret olmuştur. Aynı zamanda istihsalâtındaki güçlükleri teknik icadlar ve inkişaf sayesinde önlemek, memlekette bulunmayan ham maddeler yerine diğerlerini ikame etmek ve rasyonel istihlâke dayanan azamî tasarruf yollarını araştırmak istikametinde mühim tedbirler alınmıştır. Bu meyanda jeneratörlerde kullanılan kok ve sömükok imalinin tevsi, kok imali esnasında elde edilen tali maddelerin istihsaline verilen ehemmiyet, taşkömürden tayyare benzini ve muhtelif yağların istihsalâtındaki gelişme, nihayet kauçuk ihtiyacının dahilinde karşılanması, linyit ve taşkömürün kıymetlendirilmesi sayesinde mümkün olmuştur,

Maden zuhurlarındaki cevher rezervilerinin tasnifine dair Amerikada kabul olunan yeni bir kaide

Maden zuhurlardaki ihtiyatın hangi kaidelere göre tesbit ve tasnif edilmesi daha makul ve muvafık olacağı meselesi son yıllar zarfında bir itilâf mevzuunu teşkil etmiş ve bu istikamette muhtelif nazariyelerin ortaya atılmasına sebep olmuştur.

Maden işletmelerinde sermaye investmanı bakımından olduğu gibi tesisat ve işletmenin plânlaştırılmasında da mühim rol oynayan ihtiyat veya rezervelerin sıhhatle tesbitine ait Avrupa kabul olunan esaslar mecmuamızın 1941 No. 3-24 ve 1943 No. 2-30 nüshalarında bahis mevzu edilmiş bulunduğundan, burada 1944 yılı bidayetinden itibaren Amerika Birleşik Devletlerinde bu bakımdan kabul olunan yeni bir kaideyi okurlarımıza kısaca sunmayı faydalı buluyoruz,

Millî müdafaa bakımından mühim olan yeraltı servetlerinin prospeksyonu ve rezervelerin tesbiti ile tanzif olunan U. S. Geological Survey (Merkezî Jeoloji Teşkilâtı) ve U.S. Bureau of Mines (Madencilik merkez bürosu) zuhurdaki maden, kömür veya mineral rezervilerinin tâyin ve tesbiti meselesinde tek bir karara varmış bulunmaktadırlar. Yeni alınan bu karara gö-

re bundan böyle sadece maden rezervinin o veya bu miktara balığ olması bahis mevzuu edilmeyecek, bilâkis bütün rapor ve ihbarnamelerde hakikî veya muhtemel rezervler olmak üzere her maden zuhurundaki ihtiyat aşağıdaki üç gruba ayrılmak suretiyle gösterilecektir:

1. Ölçülmüş (measured) rezerv,
2. İstidlal olunmuş (indicated) rezerv,
3. İstintaç ettirilmiş (inferred) rezerv.

Birinci gruba, yani "ölçülmüş" ihtiyatlara ancak miktar itibarıyla muhteviyatı tam olarak hesaplanan ve vasatı metal tenorunu nazarı itibara alarak kâfi derecede taksimatla ve plânla alınan numunelere dayanarak tesbit olunabilen ihtiyatlar dahil edilmelidirler. Bu gruba mensup mineral rezervleri yatakta hakkıyla bilâkaydı şart tesbit edilen, yani yarmalar, galeri ve kuyularla diğer muntazam işletme tesisatı veya kâfi sayıda sondaj kuyularının açılması sayesinde sarıh ve aşikâr olarak teyit olunan maden ihtiyatlarından ibarettirler. "Ölçülmüş" rezervler tonaj miktarıyla gösterilmeli ve maden tenoru de muayyen rakamlarla ifade olunmalı ve bu donneler her rapor veya yayında sarıhatle tebarüz ettirilmelidirler.

Adı geçen her iki müessesenin fikrine göre irae veya istidlal olunan cevher rezervleri muntazam bir açma veya işletme suretiyle tesbit olunmaksızın münasip bir çerçeve veya had dahilinde diğer jeolojik şeraite nazaran birinci gruba ait olan miktarların haricinde hesab edilen rezervler teşkil ederler. Bu çeşit rezervler gösterilirken bütün hesabat müfredatıyla mufassalsan aydınlatılmış olmalıdır.

İstintaç veya istihraç ettirilen maden veya mineral miktarlara ise vüsat ve tenoru itibarıyla maden zuhuru sahasının jeolojik karakter ve hususiyetlerine göre mevcut olması tahmin veya takdir olunabilen rezervler dahil edilirler. Bu nevi hesaplar meselâ zuhurun muhtemel imtidadı veya tekrarlanması tahminlerine istinat edebilir. Fakat bunların muayyen jeolojik delillere istinadı şarttır, meselâ aynı jönez ve hususiyetlere malik diğer maden zuhurlarıyla mukayese neticesinde istihraç ettirilmiş rezervler gibi. Son grup maden ihtiyatları için bazan numunelerin toplanmasına ihtiyaç yoktur. Maamafih her hesapta istihraç ettirilen rezervleri havi saha hudutları tam ve sarıh olarak gösterilmelidirler.

Amerika B D- inde kabul olunan rezervlerin gruplara tasnifine dair yeni kaide esas itibarıyla Beynelmillel Jeolojik Kongreler tarafında 30-40 sene evvel bu istikamette çizilmiş bulunan kaidelere çok yakındır. Şimdiye kadar Anglo-Sakson memleketlerinde tatbik olunan rezerv taksimatı: 1) gözle görülen (visible), 2) muhtemel (probable) ve 3) kabil (possible) yerine ancak yeni terimler ele alınmıştır.

Bununla beraber bu yeni tasnif, rezervleri daha sarıh bir şekilde birbirlerinden ayırmakta olduğundan rezerv hesabatının ileride hüsnüniyetle ve tam sıhhatle yapılması istikametinde yeni atılan bir adımı teşkil etmektedir.